

Mona-Lisa Fjellström  
Jonathan Lundberg  
Maud Ericson  
Karolina Filipsson

Regionfullmäktige

## **Regionala utvecklingsnämndens åtgärder och förslag till åtgärder med utgångspunkt i fullmäktigeberedningen för samverkan och regional utvecklings rapport 2025**

### **Sammanfattning**

Under år 2025 har beredningen för samverkan och regional utveckling arbetat med en kunskapsinhämtning utifrån regionfullmäktiges uppdrag 2024-11-26 § 212, inklusive det uppdrag som framgår i beredningens uppdragsbeskrivning.

Det av regionfullmäktige tilldelade uppdraget:

- Utifrån den regionala utvecklingsstrategin, beskriva kommunernas största utmaningar och möjligheter inom regional utveckling och hållbar tillväxt

Uppdrag som framgår i beredningens uppdragsbeskrivning:

- Omhänderta relevanta primärkommunala perspektiv inom området för regional utveckling
- Redovisa övriga behov inom ramen för samverkan inom regional utveckling

Kunskapsinhämtningen har sammanställts i en rapport som presenterats för regionfullmäktige den 11-12 november 2025. Regionfullmäktige har efter sin behandling överlämnat rapporten till regionala utvecklingsnämnden för att med utgångspunkt i rapportens innehåll redovisa eventuella åtgärder som nämnden kommer genomföra, som redan pågår alternativt åtgärder som nämnden rekommenderar Region Västerbotten att genomföra.

Nämndens svar på rapportens innehåll ska redovisas i regionfullmäktige april 2026.

### **Fokus för 2025**

Beredningen har för 2025 valt att inrikta kunskapsinhämtningen på två områden: kollektivtrafik och transportinfrastruktur.

## Regionala utvecklingsnämndens kommentarer och förslag till åtgärder

Regionala utvecklingsnämnden kommer här redovisa de pågående aktiviteter som redan genomförs och som har koppling till rapportens innehåll, förslag till vidare åtgärder. Svaret kommer behandla områdena kollektivtrafik och transportinfrastruktur var för sig nedan.

### Kollektivtrafik

Under 2025 men även fortsättningsvis under 2026 sker arbete för att **stärka den civila beredskapen och robustheten inom kollektivtrafiken**.

Under 2025 initierade Länsstyrelsen i Västerbotten ett arbete om vägtrafikombud. Enligt förordning (1991:1216) om vägtrafikombud ska länsstyrelsen bestämma antal vägtrafikombud i länet och omfattningen av vägtrafikområde efter samråd med Transportstyrelsen. Vägtrafikombuden skall i fred delta i övning, utbildning och beredskapsplanläggning av transporter för att i krig kunna verka för att transportresurserna utnyttjas för totalförsvarets bästa.

Länsstyrelsen kom i samverkan med deltagande aktörer (Region Västerbotten, Länstrafiken i Västerbotten AB, Trafikverket, Bussgods i Norr AB, Försvarsmakten norra militärregionen) till slutsatsen att Västerbottens län bör utgöra ett vägtrafikområde. Att länet utgör ett vägtrafikområde stämmer överens med hur tilltänkta vägtrafikombud är verksamma idag vilket förenklar deras förmåga att ställa om verksamheten till krigsförhållanden. Vidare anses det att om länet utgör ett vägtrafikområde så förenklas arbetet med att få en övergripande bild över hela länets behov samt att det åstadkommer gemensam inriktning och samordning av länets transportresurser.

Länsstyrelsen Västerbottens bedömning är att Vägtrafikombudet utgör totalförsvarets transportsamordnare vad gäller person- och godstransporter. Västerbotten ska ha två ordinarie vägtrafikombud, ett som ansvarar för persontrafik och ett som ansvarar för godstrafik. Grunden för detta beslut fattades utifrån rådande marknadsstruktur i Västerbotten. Bedömningen är att detta upplägg kommer säkerställa att rätt kompetens och förmåga finns hos respektive vägtrafikombud. För att vägtrafikombuden ska kunna utföra sina uppgifter kommer de ingå i länets samverkanstruktur och vara ansvariga för att regelbundet samla in lägesbilder från resursägarna i länet vid krig. Med detta som grund kommer vägtrafikombuden ha kännedom om resurstillgångarna i länet och en uppdaterad bild av vilka behov som finns hos länets aktörer.

Avseende persontrafikombud så har Region Västerbotten och Länstrafiken i Västerbotten AB gemensamt sett att det är personer inom Länstrafikens organisation som utses till persontrafikombud samt ersättare. Regionstyrelsen fattade i december beslut om nominering av persontrafikombud samt ersättare till Länsstyrelsen.

Övningen Holger som genomfördes i februari 2025 utgjorde startskottet för ett utvecklat arbete kopplat till transporter såväl internt inom Region Västerbotten som tillsammans med Länstrafiken i Västerbotten. Övningen skapade insikt om att det finns behov av att upparbeta ytterligare kunskap kring transporternas betydelse för samhällets funktionalitet och att det finns behov av att arbeta med prioriteringar av transporter vid exempelvis drivmedelsbrist. Den regionala kollektivtrafikmyndigheten tillsammans med Länstrafiken har under hösten 2025 påbörjat ett arbete att tillsammans med länets kommuner kring prioritering av persontransporter. Arbetet pågår fortsatt med målsättning att kända gemensamma prioriteringar ska finnas under andra halvåret 2026.

Arbete med att **kollektivtrafikens klimatpåverkan ska minska** fortsätter. I samband med upphandlingar genomförs så finns möjlighet att öka andelen elfordon i fordonsflottan. Detta sker både inom den allmänna och den särskilda kollektivtrafiken. Drivmedelsstrategin är ett kunskapsunderlag som pekar på vilka möjligheter och behov som finns. Regionala

kollektivtrafikmyndigheten har under 2025 deltagit i referensgrupp inom projektet Förnybart 2030 Västerbotten. Deltagandet fortsätter även under 2026. Under våren 2026 kommer en seminarieserie "Elektrifiering av busstrafik med särskild fokus på norrländskt vinterklimat" att genomföras. Seminarieserien är en lärandedel inom ramen för det stöd som Umeå kommun fått från Tillväxtverket för att säkerställa erforderlig effekt i bussdepån i Umeå. Under 2026 inleds arbetet inför upphandling av en betydande del av den kollektivtrafik som Region Västerbotten finansieras.

**Utmaningarna kring minskad statlig finansiering** kopplat till samverkansavtalen för buss, tåg och flygtransfer har under 2025 inneburit att olika insatser av påverkansarbete har genomförts. Dessa insatser ledde dock inte till att finansieringsnivån påverkades. Arbetet fortgår och kommer att behöva intensifieras under 2026. Trafikverkets aviserade neddragning av nattågstrafiken till övre Norrland har inneburit ett arbete för att se på möjligheterna till en förstärkt norrtågstrafik som kompenserar för att en av två nattågsförbindelser norr om Umeå försvinner. Effekt kan dock ses först från tågplan 2027. Signalerna till staten har dock varit tydliga att en regional insats behöver åtföljas av en statlig finansiering. Utmaningarna för norra Sverige är tydliga då det förutom osäkerhet kring samverkansavtalen och nattågstrafiken även ska genomföras en upphandling av regional flygtrafik under 2026. Utredning av flygtrafiken ska sänds ut på remiss och upphandling av regional flygtrafik ska påbörjas under våren 2026.

### Transportinfrastruktur

De senaste årens utveckling mot ett alltmer geopolitiskt läge innebär en tydlig förskjutning i synen på transportinfrastruktur. Från att främst ha betraktats som en motor för regional tillväxt har den blivit en alltmer som en central del av nationell säkerhet, försörjningsberedskap och långsiktig konkurrenskraft. Infrastrukturens funktion och robusthet är därmed inte enbart en fråga om framkomlighet och effektivitet, utan om samhällets samlade motståndskraft i ett osäkert och föränderligt omvärldsläge.

För Västerbotten innebär detta ett behov av att minska den eftersatta underhållsskulden och stärka bärigheten i vägnätet, så att transporterna kan vara tillförlitliga under såväl normala förhållanden som vid kris. Det innebär också att utbyggnaden av Norrbottenbanan behöver fullföljas skyndsamt för att säkerställa kapacitet, redundans och konkurrenskraft längs Norrlandskusten. Vidare krävs elektrifiering och kapacitetshöjning av Tvärbanan Hällnäs–Storuman för att skapa verklig omledningsförmåga och stärkt robusthet i järnvägssystemet. De öst–västliga och nord–sydliga stråken behöver samtidigt förstärkas för att säkerställa fungerande godsflöden, arbetsmarknadsintegration och strategisk rörlighet.

Avgörande är även att planeringen integrerar regional utveckling, totalförsvar och klimatanpassning i ett sammanhållet perspektiv. Transportinfrastrukturen utgör därmed en grundläggande förutsättning för att de möjligheter som kommunerna identifierar, ett starkt näringsliv, den gröna omställningen, internationell konkurrenskraft och attraktiva livsmiljöer, ska kunna realiseras i en tid präglad av ökade risker och globala osäkerheter.

Transportinfrastrukturen i Västerbotten har traditionellt betraktats som en grundläggande förutsättning för regional tillväxt, näringslivets konkurrenskraft och invånarnas tillgänglighet till arbete och service. De senaste åren har dock perspektivet delvis förändrats. Som en direkt följd av det alltmer instabila världsläget, med Rysslands invasion av Ukraina, ökad stormaktsrivalitet och växande handelspolitiska spänningar, har infrastrukturens roll som säkerhetspolitisk och strategisk resurs blivit tydligare.

Under det gångna året har Region Västerbotten aktivt arbetat för att stärka transportinfrastrukturen och öka dess robusthet i takt med det förändrade säkerhets- och

omvärldsläget. Regionen har särskilt fokuserat på att påverka nationella beslut och Trafikverket för att prioritera investeringar i Norrbotniabanan, Tvärbanan samt förstärkning av viktiga vägstråk som E12 och E4. Ett prioriterat område har varit att påskynda elektrifiering och kapacitetshöjning av Tvärbanan för att förbättra redundans och möjligheter till omledning vid störningar i kustjärnvägsnätet. Erfarenheterna från översvämningarna i Västernorrland har tydligt visat behovet av robusta och redundanta transportsystem som kan motstå oväntade störningar, och behovet av fler mötesstationer och elektrifiering på Tvärbanan för att öka omledningskapaciteten.

Region Västerbotten har även deltagit aktivt i planeringen och bedrivit lobbyarbete för den planerade fasta förbindelsen över Kvarken, Nordic Connector, som ska stärka det strategiskt viktiga öst–västliga stråket mellan Sverige och Finland. Denna förbindelse förväntas minska sårbarheten i transportsystemet och ytterligare integrera arbets- och näringsmarknaderna i Norden, vilket är särskilt viktigt i ett läge med ökade globala osäkerheter och behov av robusta transportkorridorer.

Under 2025 har ett arbete med att uppdatera Länsplanen för transportinfrastruktur i Västerbotten genomförts. Genom nära samverkan med Trafikverket, kommuner och näringsliv har Region Västerbotten kopplat infrastruktursatsningarna till regionala behov för att stärka möjligheten att bo och leva i hela Västerbotten. Parallellt med Länsplanen ha även ett förslag till nationell plan presenterats i vilken Region Västerbotten önskat se satsningar som syftar också till att säkerställa fungerande nord–sydliga och öst–västliga transportstråk, som är avgörande för både regional tillväxt och totalförsvarsberedskap. Region Västerbotten fortsätter sitt arbete med att få en bättre och djupare dialog med Trafikverket för att förbättra framdriften av objekt i länet.

Under 2025 har arbetet med att stärka inrikesflygets roll i regionens transportsystem intensifierats. Flera möten och seminarier har hållits, och en uppdatering av Västerbottens flygstrategi från 2017 har påbörjats. Flyget är en viktig del av den strategiska infrastrukturen för snabba och tillförlitliga transporter, särskilt med tanke på regionens geografiska utmaningar och långa avstånd. Arbetet kommer att intensifieras under våren 2026.

Genom dessa samlade insatser strävar Region Västerbotten efter att skapa en hållbar, robust och strategiskt säker transportinfrastruktur som kan möta både dagens och morgondagens utmaningar. Särskilt fokus ligger på att minska underhållsskulden, stärka bärigheten i vägnätet, utveckla järnvägens kapacitet och redundans samt att integrera klimatanpassning och totalförsvarsperspektiv i planeringen. Detta är avgörande för att möjliggöra regional utveckling, främja näringslivets konkurrenskraft och säkerställa försörjningsberedskap i ett osäkert och föränderligt omvärldsläge.

### Avslutning

Med utgångspunkt i beredningen för samverkan och regional utvecklings rapport 2025, och de områden som de valt att fokusera på, ser regionala utvecklingsnämnden flera beröringspunkter där Region Västerbotten är delaktig i samverkan med andra aktörer för att förbättra länets utveckling. Arbetet med att utse vägtrafikombud i Västerbotten syftar till att stärka länets robusthet inför och i händelse av höjd beredskap.

Vad gäller transportinfrastrukturen så läggs mycket vikt vid att planera, samverka och påverka för att stärka vägnät, järnväg och flygtrafik, inte minst i de öst–västliga och nord-sydliga stråken. Att minska underhållsskulden, och att skapa redundans i och mellan olika transportsystem kan ge en betydligt mer robust transportinfrastruktur i länet.

Regionala utvecklingsnämnden delar beredningens perspektiv på det geopolitiska läget, klimatet och handelsmönster, och kommer fortsätta arbeta i en riktning för att stärka länets långsiktiga förutsättningar. Regionala utvecklingsnämnden delar också beredningens bedömning att

2026-03-02

Dnr: RUN 521-2025

möjligheten att påverka och samverka med andra aktörer mellan olika nivåer och sektorer är en viktig del för att skapa dessa förutsättningar.